

ΠΛΗΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ 27/2/2025

Αρ. πιν. 1

Κατόπιν του προδικαστικού ερωτήματος που υποβλήθηκε στην Επιτροπή του άρθρου 20 Α του Κ.Πολ.Δ. με την 15/2024 απόφαση του Ειρηνοδικείου Ιωαννίνων, η ως άνω Επιτροπή με την 2/2024 πράξη της διέταξε να εισαχθεί στην Πλήρη Ολομέλεια του Αρείου Πάγου η εκκρεμής ενώπιον του Ειρηνοδικείου Ιωαννίνων από 06-12-2023 (αριθμ. κατάθ. δικ. 41/19-12-2023) αίτηση της Βασιλικής Τζουβάρα του Δημητρίου κατά της εταιρείας με την επωνυμία «Intrum Hellas Ανώνυμη Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις» και το διακριτικό τίτλο «Intrum Hellas Α.Ε.Δ.Α.Δ.Π.», περί ερμηνείας της 16/2012 απόφασης του ίδιου Δικαστηρίου, όπως μεταρρυθμίσθηκε με τις 1072/2012 και 244/2019 αποφάσεις αυτού, προκειμένου να κρίνει, αν το αναφερόμενο στο ιστορικό της παρούσας πράξης διατακτικό χρήζει ή όχι ερμηνείας ως προς τον υπολογισμό του επιτοκίου των μηνιαίων δόσεων για τη διάσωση της κύριας κατοικίας της αιτούσας και σε καταφατική περίπτωση, α) αν το επιτόκιο, που θεσπίζεται στο άρθρο 9 παρ. 2 του Ν. 3869/2010, πρέπει να υπολογίζεται από την έναρξη της ρύθμισης, επί του συνόλου του οριζομένου κεφαλαίου οφειλής του δανειολήπτη και να υπολογίζονται οι τοκοχρεωλυτικές δόσεις απόσβεσης της συνολικής οφειλής, κατά κεφάλαιο και τόκους, ή β) το επιτόκιο αυτό θα υπολογίζεται επί εκάστης των μηνιαίων δόσεων κατά το μήνα της εξόφλησής της, στην τελευταία δε περίπτωση, αν το επιτόκιο αυτό θα υπολογίζεται για όλο το χρόνο από την έναρξη της ρύθμισης έως την εξόφληση κάθε δόσης ή μόνο από τον ορισθέντα με τη ρύθμιση μήνα καταβολής κάθε δόσης έως την εξόφλησή της

Στην προκείμενη υπόθεση, με την 15/2024 απόφαση του Ειρηνοδικείου Ιωαννίνων (διαδικασία εκούσιας δικαιοδοσίας) ζητείται, μέσω προδικαστικού ερωτήματος, κατ' άρθρ. 20Α παρ. 1 του ΚΠολΔ, η επίλυση των ακόλουθων τριών ζητημάτων:

ΠΡΩΤΟ ΖΗΤΗΜΑ: εάν η διάταξη της προς ερμηνεία με αριθ. 16/2012 απόφασης του Ειρηνοδικείου Ιωαννίνων, όπως μεταρρυθμίστηκε με τις 1072/2012 και 244/2019 αποφάσεις του ίδιου δικαστηρίου, είναι αρκούντως σαφής ή χρήζει ερμηνείας.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 316 του ΚΠολΔ, αν η απόφαση είναι διατυπωμένη με τρόπο που γεννά αμφιβολίες ή είναι ασαφής, το δικαστήριο που την έχει εκδώσει μπορεί, αν το ζητήσει κάποιος διάδικος, να την ερμηνεύσει με νέα του απόφαση, έτσι που η έννοιά της να γίνει αναμφίβολη, η ερμηνεία όμως δεν μπορεί ποτέ να αλλάξει το διατακτικό της απόφασης που ερμηνεύεται.

Έχει κριθεί ότι αμφίβολο θεωρείται το νόημα της απόφασης, όταν η λεκτική διατύπωση οδηγεί σε διάφορες ερμηνευτικές εκδοχές, ενώ από την ασάφεια της απόφασης πρέπει να δυσχεραίνεται ή να καθίσταται αδύνατη η κατανόηση αυτής ή η εκτέλεσή της ή και η οριοθέτηση του ουσιαστικού δεδικασμένου που απορρέει απ' αυτή. Κατά την ερμηνεία της απόφασης αναζητάται η αληθινή βούληση του δικαστή (και όχι το νόημα της απόφασης καθ' εαυτό), ήτοι όχι το πώς θα ήταν ορθό να αποφανθεί το δικαστήριο, αλλά το πώς πράγματι αποφάνθηκε, ενώ δεν επιτρέπεται η επανεκτίμηση των αποδείξεων που είχαν διεξαχθεί ούτε και η αλλοίωση της ουσίας της απόφασης και της έννοιας αυτής. Το δικαστήριο, κατά την ερμηνεία, περιορίζεται στην επεξήγηση της αληθινής έννοιας της απόφασης, δηλ. στον καθορισμό των αόριστων και στην αποσαφήνιση των ασαφών σημείων του διατακτικού της ή και των αιτιολογιών της, όταν οι τελευταίες επέχουν θέση διατακτικού,

χωρίς όμως να αλλάξει το διατακτικό της απόφασής του. Κατά την ερμηνεία, τέλος, αναζητείται η βούληση των δικαστών που εξέδωσαν την ερμηνευμένη απόφαση, με βάση τα στοιχεία γενικά της δίκης. (ΑΠ480/2022, ΑΠ1479/2019).

Με βάση τα ανωτέρω η απάντηση στο τεθέν πρώτο ζήτημα είναι ότι η διατύπωση της ανωτέρω απόφασης ως προς το σημείο αυτό κρίνεται ασαφής και χρήζει ερμηνείας, καθόσον δεν διευκρινίζεται εάν το επιτόκιο θα πρέπει να υπολογίζεται στην εκάστοτε μηνιαία δόση ή στο συνολικό άληκτο κεφάλαιο.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΖΗΤΗΜΑ: ζητείται, στην περίπτωση που χρήζει ερμηνείας, να επιλυθεί το ερμηνευτικό ζήτημα σχετικά με το κατά πόσο το επιτόκιο που θεσπίζεται στο άρθρο 9 παρ. 2 του ν. 3869/2010 πρέπει να υπολογίζεται από την έναρξη της ρύθμισης στο σύνολο του οριζόμενου κεφαλαίου οφειλής του δανειολήπτη και να υπολογίζονται οι τοκοχρεωλυτικές δόσεις απόσβεσης της συνολικής οφειλής από κεφάλαιο και τόκους για όλη τη διάρκεια της ρύθμισης ή εάν πρέπει το επιτόκιο αυτό να υπολογίζεται αυτοτελώς για κάθε μία των μηνιαίων δόσεων κατά το μήνα εξόφλησής της.

Η διάταξη της παρ. 2 του άρθρ. 9 του ν. 3869/2010 ορίζει ότι η συγκεκριμένη οφειλή επιβαρύνεται με επιτόκιο που δεν υπερβαίνει αυτό της ενήμερης οφειλής ή το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο που ισχύει, σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδας κατά τον τελευταίο μήνα για τον οποίο υφίσταται μέτρηση, αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή, σε περίπτωση καθορισμού σταθερού επιτοκίου, το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου για ανάλογη της ρύθμισης περίοδο, όπως

ομοίως προκύπτει από το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος, και πάντως χωρίς ανατοκισμό.

Στην αρχική δε μορφή του ως άνω άρθρου προβλεπόταν ακόμη ότι «το δικαστήριο ρυθμίζει την ικανοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών μέχρι συνολικό ποσό που ανέρχεται στο ογδόντα πέντε τοις εκατό της εμπορικής αξίας του ακινήτου της κύριας κατοικίας, όπως αυτή αποτιμάται από το δικαστήριο», ενώ, ακολούθως, με το άρθρο 17 παρ. 1 του ν. 4161/2013, το συγκεκριμένο εδάφιο τροποποιήθηκε, ορίζοντας ότι το συνολικό ποσό που πρέπει να εξοφληθεί με δόσεις «μπορεί να ανέρχεται μέχρι και στο ογδόντα τοις εκατό (80%) της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου της κύριας κατοικίας».

Η κατά τη διάταξη του ως άνω άρθρου ρύθμιση της οφειλής δεν συνιστά απλή τροποποίηση των όρων της δανειακής σύμβασης, αλλά επιφέρει την αναστολή της ισχύος της συμβατικής σχέσης και τη δημιουργία νέου πλαισίου ρύθμισης της οφειλής. Το δικαστήριο, δηλαδή, καθορίζει το σύνολο των όρων αποπληρωμής, συμπεριλαμβανομένης της μηνιαίας δόσης, η οποία αποτελεί την οροφή και όχι τη βάση υπολογισμού.

Η ρητή δε αναφορά του ύψους της μηνιαίας δόσης στη δικαστική απόφαση, κατά παρέκκλιση από τους τραπεζικούς κανόνες, υποδηλώνει την πρόθεση του νομοθέτη να αποστεί από τη συμβατική ρύθμιση της έννομης σχέσης βάσει των γενικών κανόνων της τραπεζικής πρακτικής.

Μέσω της ρύθμισης της παρ. 2 του άρθρ. 9 του ν. 3869/2010, το δικαστήριο δεν προβαίνει σε αναδιάρθρωση του δανείου, στην υποχρέωση εξόφλησης του οποίου δεν ανταποκρίθηκε ο οφειλέτης, ώστε να ισχύουν τα γενικά εφαρμοζόμενα για τον υπολογισμό της τοκογονίας στις τραπεζικές απαιτήσεις, αλλά, αντίθετα, ενεργοποιώντας τη δικαιοπλαστική του εξουσία, που του χορηγεί η ίδια διάταξη, προχωρεί σε διαπλαστικής φύσης ρύθμιση των σχέσεων δανειστή-οφειλέτη επί τη βάσει της δικαστικής απόφασης, καθορίζοντας όλους

τους όρους αποπληρωμής αυτής (οφειλόμενο ποσό, επιτόκιο, χρόνος αποπληρωμής, χρόνος καταβολής δόσης, διαγραφέν ποσό), έχοντας παράλληλα τη δυνατότητα να επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη και άλλους πρόσθετους όρους, που αυτό κρίνει ως επιβεβλημένους για τη δίκαιη επίλυση της διαφοράς και την αποφυγή στέρησης της κύριας κατοικίας του αιτούντος.

Περαιτέρω, η ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 9 του ν. 3869/2010, όπως ισχύει, θέτει ως πρωτεύον κριτήριο για τον υπολογισμό της μηνιαίας δόσης τη μέγιστη δυνατότητα αποπληρωμής του οφειλέτη, επιπρόσθετα δε το ποσό που θα ελάμβαναν οι πιστωτές σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης του ακινήτου. Η ως άνω προτεραιότητα του νομοθέτη στη μέγιστη δυνατότητα αποπληρωμής του οφειλέτη καταδεικνύεται από το γεγονός ότι προέβλεψε τη ρύθμιση της ενδεχόμενης ζημίας των πιστωτών με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδας, αναγνωρίζοντας ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν θα ήταν εφικτή η ταυτόχρονη ικανοποίηση και των δύο κριτηρίων (άρθρο 9 παρ. 2 εδ.β΄ του ν.3869/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 παρ. 1 του ν. 4346/2015). Προβλέφθηκε δε ακόμη και η μερική κάλυψη του ποσού της μηνιαίας καταβολής από το Ελληνικό Δημόσιο. Καθίσταται συνεπώς σαφές ότι η απόφαση απέβλεψε στο να αποτελεί η οριζόμενη δόση την οροφή και όχι τη βάση υπολογισμού, δυνάμενη να επιβαρυνθεί ουσιαστικά μέσω του υπολογισμού υπέρογκων τόκων.

Εν προκειμένω, στο διατακτικό της απόφασης της οποίας ζητείται η ερμηνεία επαναλαμβάνονται στην ουσία αυτολεξεί οι όροι τοκοφορίας της δόσης που προβλέπονται στο άρθρο 9 παρ. 2 του ν. 3869/2010 για τη διάσωση της κύριας κατοικίας της αιτούσας, δηλ. ορίζεται ότι: «... Επιβάλλει στην αιτούσα την υποχρέωση να ικανοποιήσει το υπόλοιπο των απαιτήσεων της πιστώτριας, που θα απομείνει μετά τις πιο πάνω καταβολές επί 4ετία και τη διανομή του τιμήματος της εκποίησης του προαναφερόμενου ακινήτου, με μηνιαίες δόσεις επί

διάστημα 300 μηνών ύψους 481,66 ευρώ, το μήνα. Η καταβολή των μηνιαίων αυτών δόσεων θα ξεκινήσει την 1η ημέρα του πρώτου μήνα τέσσερα χρόνια μετά τη δημοσίευση της παρούσας απόφασης και θα γίνει εντόκως, χωρίς ανατοκισμό, με το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου με το κυμαινόμενο επιτόκιο, που θα ισχύει κατά το χρόνο αποπληρωμής σύμφωνα με το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος αναπροσαρμοζόμενο με επιτόκιο αναφοράς αυτό των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας...».

Βάσει των προαναφερομένων, και λαμβάνοντας υπόψη:

α) Την ερμηνεία των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρ. 9 του ν. 3869/2010, για τα υπερχρεωμένα φυσικά πρόσωπα, σχετικά με την προσήκουσα βάση υπολογισμού του επιτοκίου,

β) Το ότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου, ο οποίος αποβλέπει στην αντιμετώπιση των σοβαρών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που προκάλεσε η υπερχρέωση των φυσικών προσώπων, η δυνατότητα της ρύθμισης, για το φυσικό πρόσωπο των χρεών του, με απαλλαγή από αυτά, βρίσκει τη νομιμοποίησή της ευθέως στο ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου που επιτάσσει να μην εγκαταλειφθεί ο πολίτης σε μία χωρίς διέξοδο και προοπτική κατάσταση, από την οποία, άλλωστε, και οι πιστωτές δεν μπορούν να αντλήσουν κανένα κέρδος, μία τέτοια δε απαλλαγή χρεών δεν παύει να εξυπηρετεί και ευρύτερα το γενικό συμφέρον, καθώς οι πολίτες επανακτούν ουσιαστικά μέσω των εν λόγω διαδικασιών την αγοραστική τους δύναμη προάγοντας την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, ενώ στόχος των εν λόγω διατάξεων είναι η επανένταξη του υπερχρεωμένου πολίτη στην οικονομική και κοινωνική ζωή με την

επανάκτηση της οικονομικής ελευθερίας που συνεπάγεται η εξάλειψη των χρεών που αδυνατεί να αποπληρώσει,

γ)Τη φύση ως δημόσιας τάξης ή αναγκαστικού δικαίου των διατάξεων του ν. 3869/2010, ο οποίος υποκαθιστά την ιδιωτική αυτονομία και τη δικαιοπρακτική ελευθερία των μερών με τη δικαστική απόφαση, από την οποία πηγάζουν αναγκαστικού δικαίου συνέπειες για τις απαιτήσεις των δανειστών και τα δικαιώματά τους έναντι του υπερχρεωμένου οφειλέτη, όπως ευχερώς συνάγεται και εκ του γενικότερου σκοπού ή συμφέροντος τον οποίο ο ως άνω νόμος υπηρετεί (ΑΠ 1098/2024, ΑΠ 606/2023, ΑΠ 1212/2023, ΑΠ 658/2022, ΑΠ1050/2021).

Η απάντηση στο τεθέν ως άνω (βασικό ερμηνευτικό) ερώτημα είναι ότι ο υπολογισμός του επιτοκίου πρέπει να γίνει επί της μηνιαίας δόσης και όχι επί του κεφαλαίου της οφειλής, διότι κατ' αυτόν τον τρόπο εναρμονίζεται με τον παραπάνω πρωταρχικό σκοπό του ν. 3869/2010, δηλ. την αντιμετώπιση των σοβαρών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων στα οποία οδήγησε η υπερχρέωση των φυσικών προσώπων και την απαλλαγή των χρεών των υπερχρεωμένων δανειοληπτών, προς εξυπηρέτηση του ευρύτερου, δημόσιου συμφέροντος, σκοπού της επανάκτησης από τους τελευταίους της αγοραστικής τους δύναμης και της επανένταξής τους στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα.

Βασικό κριτήριο επί του οποίου εδράζεται η ως άνω απάντησή μας συνιστά η διασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης του οφειλέτη και της οικογένειάς του, ο συνδυασμός της μεγαλύτερης κατά το δυνατόν ικανοποίησης των πιστωτών με τη βασική προστασία της προσωπικής αξιοπρέπειας και, συνακόλουθα, την εξασφάλιση και διατήρηση ενός στοιχειώδους επιπέδου διαβίωσης του οφειλέτη και των

προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του (ΑΠ 1098/2024, ΑΠ 1054/2023, ΑΠ 1162/2022, ΑΠ 785/2022, ΑΠ 257/2020, ΑΠ 1379/2019)

Τυχόν αντίθετη ερμηνεία, δηλαδή ο υπολογισμός του επιτοκίου επί του συνολικού κεφαλαίου οφειλής, που ορίστηκε στο πλαίσιο του άρθρου 9 παρ. 2 του ν. 3869/2010, εν είδει νέου προϊόντος δανείου με πιστούχο τον οφειλέτη, θα ήταν μεν σύμφωνη και αναμενόμενη με βάση την τραπεζική πρακτική, ως επιτρέπouσα την αποκόμιση του μέγιστου κέρδους για τον πιστωτή, θα οδηγούσε όμως εν προκειμένω στον εκ νέου εγκλωβισμό του δανειολήπτη σε υπέρογκες δόσεις, υπερβαίνουσες τις οικονομικές του δυνατότητες, καταστρατηγώντας έτσι το πνεύμα και τον σκοπό του νόμου. Θα είχε δε αρνητικές επιπτώσεις και για το τραπεζικό σύστημα, καθόσον ενώ η διασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης του οφειλέτη και της οικογενείας του έχει, εκτός των άλλων, ως αποτέλεσμα την πληρωμή δανείων που διαφορετικά δεν επρόκειτο ποτέ να πληρωθούν λόγω αδυναμίας των οφειλετών, την αναστολή μαζικών πλειστηριασμών και τη συγκράτηση της αξίας των ακινήτων, το αντίθετο θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, των πλειστηριασμών, και τη συνακόλουθη μείωση της αγοραστικής αξίας των ακινήτων, επί ζημία όλης της εθνικής οικονομίας, μηδέ του τραπεζικού συστήματος εξαιρουμένου, πέραν της αυτονόητης απόγνωσης των οφειλετών, της αύξησης των οικονομικών ανισοτήτων, σε βάρος των ευάλωτων νοικοκυριών και υπέρ των οικονομικά ευρώστων μετόχων των τραπεζών και των διαφόρων εταιρειών διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις.

ΤΡΙΤΟ ΖΗΤΗΜΑ: Στην περίπτωση που ο υπολογισμός του επιτοκίου πρέπει να γίνει επί της μηνιαίας δόσης και όχι επί του κεφαλαίου της οφειλής, ζητείται να διευκρινιστεί εάν το επιτόκιο αυτό θα υπολογίζεται για όλο τον χρόνο τον διαδραμόντα από την έναρξη της

ρύθμισης έως την εξόφληση κάθε δόσης ή μόνο για το μήνα καταβολής κάθε δόσης.

Η προσήκουσα απάντηση στο ανωτέρω ερμηνευτικό υποερώτημα είναι ότι θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των περιπτώσεων στις οποίες η δικαστική απόφαση ορίζει επιτόκιο κυμαινόμενο ή σταθερό, σύμφωνα με τις διαζευκτικές δυνατότητες που προβλέπει η διάταξη του άρθρ.9 παρ.2 του ν.3869/2010.

Αν ορίζεται κυμαινόμενο επιτόκιο, ο υπολογισμός του θα πρέπει να λάβει χώρα διακριτά για τον κάθε μήνα καταβολής της κάθε δόσης, σύμφωνα με το μαθηματικό ποσοστό που προκύπτει από τα περιοδικά στατιστικά δελτία της Τράπεζας της Ελλάδας, που ορίζουν την έναρξη της χρονικής περιόδου που το κυμαινόμενο επιτόκιο αλλάζει. Στην περίπτωση που καθορίζεται με τη δικαστική απόφαση σταθερό επιτόκιο (δηλ. με επιτόκιο που δεν υπερβαίνει αυτό της ενήμερης οφειλής ή το μέσο επιτόκιο στεγαστικού δανείου για ανάλογη της ρύθμισης περίοδο, όπως προκύπτει από το στατιστικό δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος), τότε ο υπολογισμός του θα γίνει εξ αρχής επί της καθορισθείσας μηνιαίας δόσης για όλο τον χρόνο από την έναρξη της ρύθμισης έως τη λήξη της.

Αθήνα, 27/2/2025

Η Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Γεωργία Ευσθ. Αδειλίνη